

(грецїδωνή – з давньогрец. «насолада», «задоволення») – це такий спосіб і орієнтир життя, згідно з яким задоволення є вищим благом і сенсом життя, єдиною термінальною цінністю (тоді як всі інші цінності є інструментальними, тобто засобами досягнення задоволення).

Основоположником гедонізму як світоглядного вчення вважається Аристипп Кіренський (435–355), давньогрецький філософ, сучасник Сократа. Сенс життя за Аристиппом полягає у досягненні фізичного, чуттєвого задоволення «тут і зараз». Він розрізняв два стани душі людини: задоволення, воно м'яке, ніжне, та біль, грубий, поривчастий рух душі. При цьому не робилося відмінності між видами задоволення, кожне з них в своїй сутності якісно схоже на іншими. Шлях до щастя, на думку Аристиппа, лежить в досягненні максимального задоволення й уникненні болю.

Задамо собі питання: якщо постійно віддавати перевагу насолодам, постійно обирати легкі і безпечні рішення, прагнути безтурботності та уникати відповідальності – то чи може наступити психологічне дорослішання й моральна зрілість? Зрілість приходить, через що? Через випробовування, через зосередженість, прийняття зобов'язань та відповідальності, через небайдужість та співчуття, через муки, падіння та біль. Через БІЛЬ. Який не просто проходить із часом, а який приносить правильні ВИСНОВКИ.

Але чи має гедоніст щось спільне з болем? – Ні. Насолоджуватись життям попри все і вся – ось моральна й естетична установка гедоніста.

Тоді питання, в якому віці прийде зрілість за такої моделі, і чи прийде вона взагалі?

*Науковий керівник: Шоріна Т.Г.,
канд. філос. наук, доцент*

УДК 141.7 (043.2)

Слюсаренко В.С., Слюсаренко Н.А.
Національний авіаційний університет, Київ

МАСОВА ЛЮДИНА ЯК ФЕНОМЕН МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ У ФІЛОСОФІЇ Х. ОРТЕГИ-І-ГАССЕТА

Сучасне суспільство складно уявити без інформаційних технологій. Нові технічні засоби значно збільшили можливість поширення масової культури. Справді, за останнє десятиліття до таких традиційних способів, як кіно, теле – і радіопрограми, додалися мобільні системи зв'язку, а також мережа Інтернет. Масова культура охоплює майже всі сфери життя і є одним з ключових елементів всієї системи постіндустріального суспільства: одяг, житло, їжа, побутова техніка, – все потрапляє до людини через її механізми.

Розвиток засобів інформації і становлення масової культури призвели до формування феномену «масової людини», який обґрунтував іспанський

філософ Х.Ортега-і-Гассет. Він казав: «Ми живемо в час, що чує в собі неймовірну здібність творити, але не знає, що творити. Він панує над усіма речами, але не є паном самого себе. Він чується розгубленим у власному багатстві. Маючи більше засобів, більше знання, більше техніки, ніж раніше, виявляється, що сучасний світ простує шляхом найнещасливіших світів – просто пливе собі за течією». Філософ стверджував, що масова культура є культурою людини, яка сприймає життя як поле насолод і вважає, що завдання суспільства і держави полягає в задоволенні його бажань. Людина має більш розумна та здібна, ніж всі його предки; але ці здібності їй не на користь: усвідомлюючи, що вона володіє ними, вона ще більше замикається в собі і не користується цим.

Х. Ортега-і-Гассет вбачає як умову появи «масової» людини технічний прогрес, завдяки якому світ тепер не ставить перед людиною певні заборони та обмеження, а роз'ятрює його нескінченно зростаючі апетити. Філософ виокремлює дві риси масової людини – зростання життєвих запитів і невдячність до того, що полегшило їй життя. Він порівнює таку людину з розпеченою дитиною. Сучасна людина, за думкою мислителя, розпечена оточенням, а таке виховання створює ілюзію вседозволеності і народжує егоцентризм. Надлишок благ, достаток та багатство, за переконаннями іспанського філософа, калічать людську природу. «Людське життя розквітало лише тоді, коли його зростаючі можливості урівноважувалися тими складнощами, яких воно зазнавало».

У такий спосіб, на зміну творчому духу прийшло духовне споживацтво, яке виливається не просто в культурну апатію, але в апатію, що носить агресивний характер. Людина весь час чогось вимагає від світу, але нічого не дає йому сама; вона лише витрачає сконцентровану в культурі працю багатьох попередніх поколінь. В «Повстанні мас» Х. Ортега-і-Гассет слушно зауважує, що дефіцит певних складно досяжних людських якостей дуже швидко розвіє прахом прекрасну споруду поки що наявної культури.

Масова людина поглинає і споживає все, що може дати їй суспільство. Для неї світ – це один великий об'єкт для вгамування власного апетиту (Е. Фромм). Така позиція не дозволяє сформувати серйозне адекватне ставлення до більшості життєво необхідних і важливих питань. У такий спосіб, навіть своє власне життя «масова людина» часто не стільки проживає, скільки імітує стереотипи пропоновані та нав'язувані масовою культурою.

Х. Ортега-і-Гассет написав «Повстання мас» під враженням від Першої світової війни, напередодні Другої, але воно розглядається як пророчє і нині. У сучасних людей все більше виникає потреба «вбивати час». На її задоволення, і розрахована масова культура. Отже, нова ера технологій радикально змінює як середовище проживання людини, так і її саму. З одного боку, усуваються всі національні кордони, але, з іншого, знижується духовний потенціал людини.

*Науковий керівник: Скиба І.П.,
канд. філос. наук*